

Hulp voor thuisloze jongeren

Verslag van een gesprek met Yara Hümmels, beleidsmedewerker Humanitas onder dak

Stans Bakker

Jeanine Molleman

20 en 28 februari 2019

Zou je jezelf willen voorstellen?

Ik kom uit een rood nest en ben daar trouw aan. Voor mijn beleidswerk heb ik als opleiding eerst de hogere hotelschool gedaan, waar je leert naar een bedrijf en organisatie te kijken en daar een beleid op te schrijven. 'Dat wereldje kun je redelijk loslaten', zegt ze en via beleidswerk bij de stichting Surplus is ze zo'n acht jaar geleden in het beleidswerk van Humanitas Onderdak gekomen, toen ze iemand zochten die niet uit de zorg kwam.

Wat is dat voor een organisatie?

Humanitas is een landelijke organisatie. Het gevolg is dat ik de transitie van de zorg naar de WMO van de gemeenten volledig heb mee gemaakt en tevens gemonitord vanuit mijn eigen deskundigheid. Dat blijf ik doen als de transitie van de specifieke taken, zoals vrouwen- en thuislozenopvang, in de loop van de komende jaren van de 42 kerngemeenten naar de 400 enkelvoudige gemeenten gaat gebeuren. Beleidsmatig staat er daarom nog veel te gebeuren.

We horen over veel problemen van jongeren tussen 18 en 23 jaar. Wat doet Humanitas voor hen?

Humanitas vangt thuisloze jongeren die zijn vastgelopen gedurende drie tot maximaal negen maanden op om ze op de rails te helpen in onze maatschappij en blijft hen daarna nog maximaal een jaar volgen. We werken volgens een goed wetenschappelijk onderbouwde methode van het Radboud UMC (prof. Judith Wolf e.a.) en worden daar ook nog steeds in gevolgd. We vormen met hen het onderzoeksduo 'Impuls' zegt Yara. Vijf jaar geleden was hier in Enschede een van de eerste pilots met deze methode en inmiddels werkt zeventig procent van de opvang in Nederland met deze beproefde werkwijze. Door deze duidelijkheid en openheid worden we door de gemeente ook als een betrouwbare partner gezien.

Wie zijn deze jongeren eigenlijk?

Jongeren die er wat in zien om hun leven op orde te krijgen, nadat ze dat eerst zelf hebben geprobeerd, maar zijn vastgelopen in de buitengewoon ingewikkelde systemen waar ze op hun 18e plotseling in moesten stappen en dat ook wilden, komen hiervoor in aanmerking. Het is ernstig om te zien dat over het hele land genomen 70% van deze jongeren voorheen al jeugdzorg had. Verder zijn het meestal voortijdige schoolverlaters. Door hun levensomstandigheden missen ze vaak een steunend sociaal netwerk. Ze hebben geen bezorgde ouder die bereid is hen raad te geven, hetzij door een sociaal zwakke positie, problemen binnen het huwelijk, ziekte of middelengebruik. Jeugdzorg is daarbij onvoldoende effectief geweest en in de normale overmoed van de 18-jarige was al eerder besloten om te stoppen met de hulpverlening. Bij allen speelt ook een gebrek aan in- en overzicht een belangrijke rol, en vaak ligt dat ook niet binnen hun mogelijkheden. Na hun 18^e hebben ze een half tot driekwart jaar zelf geprobeerd om op eigen benen te staan en dat pakt ellendig uit. Daarnaast speelt psychische kwetsbaarheid een grote rol. Regelmatig is er bij deze jongeren sprake geweest van middelengebruik en onverantwoorde aankopen, waardoor vaak torenhoge schulden tot zelfs €20.000-40.000 zijn ontstaan en jongeren

begrijpelijkerwijs, geen toekomst meer zien.

Waar lopen jongeren tegen aan als ze hier binnen komen?

De eerste opvang is via het T-team van Jarabee. Dat is de meest laagdrempelige opvang, waar jongeren zo kunnen binnenlopen en waar zij via mond op mond reclame weten dat daar mensen zitten die hen wel begrijpen. Ze kunnen ook via het wijkteam, school of huisarts komen, maar dan zijn ze al bekend in de wijk waar ze als thuisloze van bank naar bank hopen, maar geen woonruimte en geen stabiele steun vinden. De instroom bij Humanitas gaat langs twee wegen. Wanneer zij langs Jarabee komen en als crisis worden aangemeld wordt in de noodopvang gekeken in welke stad er voor deze jongere de meeste kans voor herstel is. Zij krijgen dan een hele intake waar een plan op gemaakt wordt en als zij daar, op die wijze aan willen werken wordt aan de gemeente om toestemming om plaatsing bij het centraal intake orgaan maatschappelijke opvang. Zij geven akkoord voor 3 maanden plaatsing. Komen ze via de wijk dan heeft die intake in de wijk al plaatsgevonden.

Hoe gaat het dan verder als ze eenmaal binnen zijn?

Dan volgt inschrijving in de gemeente zodat bijstand kan worden aangevraagd. Enschede doet het hier opvallend goed omdat de medewerkers die de bijstand moeten beoordelen in staat zijn werkelijk op maat toe te kennen. Beter ook dan in Hengelo waar vooral de regeltjes worden aangehouden zonder naar de specifieke situatie te kijken.

Hoe is de zorg dan verder ingericht?

De jongere krijgt een eigen kamer op de jongeren-etage die ze persoonlijk mogen maken door wat ze aan de muur hangen en ze ontvangen ter overbrugging €45,- per week om voor zichzelf te koken en ander eten te kopen. Ze houden zich aan de dagindeling en woonregels. Als bijstand is toegekend wordt gekeken of zij dat zelf kunnen hanteren, of dat het weeggeld effectiever blijft, of een langzame opbouw naar zelfbeschikking over het geld met het zicht op de kosten die betaald moeten worden. Dat alles onder leiding van een generalistisch opgeleide professional met wie zij een klik hebben. Met deze professional worden de lijnen in de praktijk uitgezet en het beste is als dat zou kunnen op alle levensterreinen. Dat is lastig, maar er moet over gewaakt worden dat er niet alleen wordt gekeken naar de schulden, of naar moeite om het middelengebruik te laten. Deze generalistische hulpverleners moeten dan ook effectief doorverwijzen naar schuldhulpverlening, of bijvoorbeeld naar de detox van Tactus. Humanitas heeft geen behandelaars in dienst, alleen generalisten.

De opvang is heel begrensd, hoe moet het dan verder?

Het eerste dat in feite gevonden moet worden is woonruimte voor na 3 maanden en dat is direct ontzettend moeilijk. Deze jongeren hebben te weinig inkomen voor de woonruimte die zij nodig hebben en je wilt ze niet opnieuw in de handen van een of andere huisjesmelker hebben. Op studentenkamers zijn ze ongewenst en komen bijna niet door de ballotage, particuliere verhuurders die op een goede manier kamers verhuren zijn er bijna niet. Wel is er een goede samenwerking met de woningbouwvereniging Domijn omdat die dezelfde doelgroep heeft en daar dus ook in wil investeren. Ik denk ook dat mensen niet dakloos willen zijn, maar dat wij het ze zo moeilijk maken om onderdak te regelen dat mensen zeggen 'nou toe maar, dan slaap ik zo wel ergens'. Voor jongeren bij wie het lukt een opleiding te starten en te blijven volgen op het ROC is er het woonproject Kameraad die

ondersteund woonruimte aanbiedt. Hiervan zijn zo'n 40 a 50 huizen van in heel Twente. De groep die even niet naar school gaat valt dan weer buiten de boot. Doordat zo snel geen woonruimte kan worden gevonden moet er meestal verlenging worden aangevraagd bij het indicatieorgaan van de WMO en praktisch verblijven de jongeren 6 a 7 maanden in de opvang.

Je zei dat deze jongeren met torenhoge schulden komen. Hoe gaan jullie daarmee om?

De Humanitas medewerker helpt bij het verwijzen naar een betrouwbare schuldhulpverlener. Het is buitengewoon ingewikkelde materie. Het beleid t.a.v. de schuldhulpverlening behoort ook tot mijn werkgebied. Gelukkig is de Stadsbank ook geïnteresseerd in wat Humanitas probeert te bereiken en daarom zijn er momenteel verkennende gesprekken van de Stadsbank met Humanitas. Direct samenhangend met de schulden is de weg naar een diploma.

Ja, hoe doen jullie dat? Waar loop je tegenaan?

Een beroepsopleiding is voor deze jongeren, die bijna nooit een diploma hebben, noodzakelijk om werk te krijgen. De grootste hinderpalen daarbij zijn de schulden omdat schuldhulpverlening betekent dat er maandelijks bijvoorbeeld zeven tientjes moeten worden afgelost. Dat moet van het kleine inkomen dat deze jongeren hebben met de jongerenbijstand. Een opleiding beginnen kan dan niet, want dan vervalt de bijstand en wordt het levensonderhoud betaald uit studiefinanciering, en dat is geen inkomen. Schuldeisers zeggen dat geval dat ze niet accepteren dat er geen budget is om af te lossen. Het kan wel anders, kijk maar naar Den Haag! Daar heb ik als landelijk beleidsmedewerker zelf ook deel aan gehad. De gemeente koopt alle schulden van de jongere op en is dan gedurende de opleiding de enige schuldeiser die geen eisen stelt zolang de jongere zich aan een flink pakket afspraken houdt zoals een maatschappelijke stage, studeren, werk zoeken en pas als iemand dan een beetje aflosvermogen heeft gebeurt dat.

Helaas wordt hier een duidelijke scheidslijn zichtbaar tussen de jongeren die begrijpen waar ze het voor doen en de jongeren die dat niet begrijpen. De scheidslijn ligt ongeveer tussen jongeren met MBO en VMBO-niveau. Voor die laatste grote groep blijken er ook te hoge eisen te bestaan in ons onderwijssysteem dat mikt op de waardering voor steeds hogere opleidingen en sinds jaren handwerkers onderwaardeert en onderbetaalt. Een derde van de mensen in de opvang is licht verstandelijk beperkt en meer dan de helft is laaggeletterd, maar om dat op te lossen is geen tijd bij Humanitas. De jongeren komen met hun leven in puin, en dan komen wij weer met: je moet wat gaan doen met een opleiding en met je schulden en met.... dat is teveel voor deze jongeren. Lezen en schrijven kan pas beginnen als er een stabiele woonsituatie is ontstaan.

Je hebt gezegd dat deze jongeren in feite geen steunend sociaal netwerk hebben, en de opvang stopt op een gegeven moment. Doen jullie daar wat aan?

Het ontbreken van een steunend sociaal netwerk is vaak het moeilijkst op te lossen. Humanitas werkt samen met de stichting "We have a dream" dat haar financiën krijgt van het Kansfonds. De deelnemers daaraan zijn vaak voormalig door Humanitas opgeleide vrijwilligers die bereid zijn een vaste steunende volwassene te zijn voor een jongere met wie dit klikt. Dat gaat dus over de grenzen van alle hulpverlening heen. De jongere kan contact opnemen met deze mensen zoals een kind met zijn ouder. Hiervoor is het ook

noodzakelijk dat de jongere het nut daarvan inziet, terwijl inzicht en zelfreflectie juist vaak niet binnen het vermogen liggen van de grote groep. Het afgelopen jaar is het maar twee keer gelukt om een match te vinden, maar een vaste helper is nodig.

Je hebt nu verschillende frustraties genoemd, wat zou een taak van de politiek kunnen zijn?

De zorg is geen markt, maar door marktwerking kunnen nieuwe inventieve dingen wel een kans krijgen. Het gaat voor mij zeker niet om winst en omzet zoals in het hotelwezen, en daarom zit ik ook bij Humanitas. Als we politiek naar deze groep jongeren kijken is dat voor de gemeente:

- Het stimuleren van woonruimte voor deze doelgroep. “Housing first” zodat ze een stabiel uitgangspunt hebben.
- De schuldenproblematiek aanpakken zoals in Den Haag, en het beperken van de mogelijkheden voor jongeren om schulden te maken.
- Zorgen dat de jongeren een betrouwbare contactpersoon hebben, een soort casemanager.
- Ambtenaren beter toerusten voor zorg op maat ook op de andere niveaus dan de bijstand.
- Onderzoek naar kwetsbare jongeren stimuleren om betere preventieve maatregelen te kunnen nemen.